

Wersja zanonimizowana

Tłumaczenie

C-192/20-1

Sprawa C-192/20

Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Data wpływu:

5 maja 2020 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Krajský súd Prešov (Słowacja)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

9 marca 2020 r.

Strona powodowa:

Prima banka Slovensko, a.s.

Strona pozwana:

HD

[...]

POSTANOWIENIE

Krajský súd v Prešove (sąd okręgowy w Preszowie) w sprawie wniesionej przez stronę powodową: **Prima banka Slovensko, a.s.**, z siedzibą [...] [adres] [...] Žilina [...] [numer identyfikacyjny], przeciwko pozwanemu: **HD**, [...] zamieszkałemu [...] [adres] [...] Hradisko, o zapłatę kwoty **5083,79 EUR** wraz z odsetkami i kosztami postępowania, w następstwie apelacji wniesionej przez powoda od wyroku Okresný súd Kežmarok (sądu rejonowego w Kieżmarku) [...] [sygnatura sprawy] z dnia 29 września 2019 r.

postanowił, co następuje:

na podstawie § 162 ust. 1 lit. c) Civilný sporový poriadok (kodeksu postępowania cywilnego) postępowanie zawiesić i zwrócić się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z następującymi pytaniami:

1. Czy dyrektywę 93/13 w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (zwaną dalej „dyrektywą 93/13”), w szczególności jej art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1, w związku z wykładnią nadaną wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w sprawach połączonych C-96/16 i C-94/17 należy interpretować w ten sposób, że **stoi ona na przeszkodzie** uregulowaniu takiemu jak ochronny przepis ramowy § 54 ust. 1 Občiansky zákonník (kodeksu cywilnego), który nie zezwala na umowne pogorszenie sytuacji konsumenta względem uregulowania ustawowego przewidującego w razie zwłoki konsumenta w spłacie kredytu następujące prawa kredytodawcy:

- prawo kredytodawcy do odsetek za zwłokę w wysokości ograniczonej według rozporządzenia rządu;
- prawo kredytodawcy do innych sankcji, które kredytodawca może zastosować wobec konsumenta, a które wraz z odsetkami za zwłokę są ograniczone do wysokości kwoty głównej pozostałego do spłaty kredytu;
- prawo kredytodawcy do odszkodowania, w razie gdy szkoda poniesiona przez kredytodawcę jest wyższa od odsetek za zwłokę, i to do odszkodowania w nieograniczonym zakresie według rzeczywistego uszczerbku.

2. W razie udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie pierwsze: czy wysoki poziom ochrony praw konsumentów na podstawie art. 38 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą”) oraz art. 4 ust. 2 i art. 169 ust. 1 TFUE stoją na przeszkodzie temu, aby konsument zapłacił za zwłokę [Or. 2] w wykonaniu zobowiązań umownych ryczałtowe koszty kredytodawcy, a nie równowartość rzeczywistej szkody poniesionej przez kredytodawcę, nawet jeśli rzeczywista szkoda jest niższa od kosztów ryczałtowych?

Uzasadnienie

I. Stan faktyczny

1. HD jest żywicielem czteroosobowej rodziny (partnerka i dwoje małoletnich dzieci). Po urodzeniu się dziecka jedyny dochód HD stanowiło tymczasowe świadczenie społeczne z tytułu opieki nad nowo narodzonym dzieckiem (zasilek macierzyński) w wysokości 746 EUR miesięcznie. Był to jedyny dochód, jaki HD uzyskiwał, i to wyłącznie tymczasowo, do października 2019 r. Po zakończeniu

otrzymywania świadczenia HD zakładał uzyskiwanie wynagrodzenia na poziomie minimalnego wynagrodzenia w wysokości 550 EUR.

2. HD nie był w stanie spłacać pożyczek, z którymi były związane koszty około 500 EUR miesięcznie. W celu uregulowania długów zaciągnął nowy kredyt od spółki Prima Banka Slovensko, a.s. (zwanej dalej „bankiem”), który jest przedmiotem niniejszego postępowania. W dniu 17 czerwca 2016 r. bank udzielił HD kredytu konsumenckiego w wysokości 5700 EUR (zwanego dalej „kredytem”) oprocentowanego na 7,90%, obejmującego zobowiązanie HD do spłaty kredytu w 96 miesięcznych ratach po 80,68 EUR.
3. HD spłacał kredyt do sierpnia 2017 r., a we wrześniu 2017 r. zapłacił już tylko część raty. Zapłacił łącznie 1162,60 EUR, z czego bank na spłatę kredytu zaliczył 616,21 EUR.
4. Ze względu na naruszenie umowy bank w dniu 28 grudnia 2017 r. postawił kredyt w stan natychmiastowej wymagalności (default). Bank zapowiedział HD, że powinien zwrócić cały kredyt jednorazowo, a następnie bank pozwał HD przed sąd o zapłatę:
  - I. pozostałej do spłaty kwoty głównej – 5083,79 EUR,
  - II. pozostałych do spłaty odsetek za okres do postawienia kredytu w stan natychmiastowej wymagalności – 137,80 EUR,
  - III. odsetek za zwłokę za okres do postawienia kredytu w stan natychmiastowej wymagalności w wysokości 2,21 EUR;
  - IV. odsetek karnych za zwłokę 5% od pozostałego do spłaty kredytu w wysokości 5083,79 EUR za okres od postawienia kredytu w stan natychmiastowej wymagalności do całkowitej spłaty reszty kredytu;
  - V. opłat za ubezpieczenie – 3,96 EUR;
  - VI. odsetek za zwłokę 5% pozostałych do spłaty odsetek w wysokości 137,80 [EUR] od postawienia kredytu w stan natychmiastowej wymagalności do dnia zapłaty;
  - VII. **umownych odsetek 7,90% od pozostałego do spłaty kredytu w wysokości 5083,79 EUR za okres od postawienia kredytu w stan natychmiastowej wymagalności do całkowitej spłaty reszty kredytu.**
5. Okresny sąd Kežmarok (sąd rejonowy w Kieżmarku, zwany dalej „sądem rejonowym”) uwzględnił powództwo w znacznej części i zasądził od HD na rzecz banku zapłatę pozycji podanych w pkt 4 ppkt I., II., III., IV., V. [Or. 3]
6. Sąd rejonowy oddalił natomiast powództwo w części wskazanej w pkt 4 pozycje VI., VII.

7. Sąd rejonowy zatem nie zasądził na rzecz banku **umownych odsetek 7,90% od pozostałego do spłaty kredytu w wysokości 5083,79 EUR za okres od dnia 28 grudnia 2017 r. do całkowitej spłaty reszty kredytu**. Sąd rejonowy uzasadnił niezasądzenie tych odsetek w istocie tym, że ustawa przewiduje jako prawo kredytodawcy w następstwie wymagalności wierzytelności (po postawieniu w stan natychmiastowej wymagalności) jedynie odsetki za zwłokę (§ 517 ust. 2 kodeksu cywilnego), a pogląd ten został potwierdzony zarówno przez Najvyšší súd Slovenskej republiky (sąd najwyższy Republiki Słowackiej) [...] [sygnatura sprawy], jak i przez Ústavný súd Slovenskej republiky (trybunał konstytucyjny Republiki Słowackiej) [...] [sygnatura sprawy]. Ponadto sąd rejonowy wskazał na okoliczność, że w innym postępowaniu sądowym sąd orzekł już prawomocnie, iż identyczną klauzulę umowy z bankiem dotyczącą zapłaty odsetek ponad ramy odsetek za zwłokę (dalej „kumulacja odsetek”) uznano za nieuczciwy warunek umowny, czego skutkiem jest zakazanie bankowi jej dalszego stosowania na podstawie § 53a kodeksu cywilnego.
8. Bank wniósł apelację od wyroku i zażądał, aby sąd apelacyjny zasądził na jego rzecz za okres po postawieniu kredytu w stan natychmiastowej wymagalności, poza odsetkami za zwłokę, także odsetki umowne. Bank powołał się między innymi na wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (zwanego dalej „Trybunałem Sprawiedliwości”) w sprawach połączonych C-96/16 i C-94/17, w którym Trybunał Sprawiedliwości wskazał na cel odsetek, którym jest wynagrodzenie za korzystanie z pieniędzy do czasu ich spłacenia.
9. To właśnie wyrok Trybunału Sprawiedliwości wydany w odpowiedzi na pytanie sądu hiszpańskiego (C-96/16 i C-94/17) spowodował niejasność interpretacyjną. Tym bardziej że sąd apelacyjny rozróżnia między z jednej strony funkcją odsetek odpłatnych (uzgodnionych) jako ceną usługi kredytowej a z drugiej strony funkcją ustawowych odsetek za zwłokę jako sankcją i częściowym odszkodowaniem. W porównaniu do hiszpańskiego porządku prawnego Republika Słowacka ma odmienną regulację prawną karania dłużników za zwłokę w zapłacie wierzytelności. Prawo słowackie wyraźnie reguluje reżim obowiązujący w następstwie wymagalności wierzytelności, czyli 1. odsetki za zwłokę, 2. szkodę, 3. inne sankcje (na przykład kary umowne), 4. limit wszystkich sankcji łącznie i 5. zakaz odstąpienia od standardowej regulacji ustawowej na niekorzyść konsumenta.

II. Prawo słowackie

10. Na mocy § 54 ust. 1 kodeksu cywilnego [...] [nr ustępu] **postanowienia umowne określone w umowie zawartej z konsumentem nie mogą odchodzić od przepisów tej ustawy na niekorzyść konsumenta**. Konsument nie może zwłaszcza zrzec się z góry praw przyznanych mu na mocy tej ustawy lub na mocy szczególnych przepisów chroniących konsumenta ani w inny sposób pogorszyć swojej sytuacji umownej.

11. Zgodnie z § 503 ust. 1 Obchodný zákonník (kodeksu handlowego) [...] [nr ustępu] **obowiązek zapłaty odsetek jest wymagalny wraz z obowiązkiem zwrotu wykorzystanych środków pieniężnych.** Jeżeli termin zwrotu udostępnionych środków pieniężnych przekracza jeden rok, odsetki są płatne z końcem każdego roku kalendarzowego. W chwili gdy należy zwrócić pozostałą część udostępnionych środków pieniężnych, płatne są też **[Or. 4]** odsetki odnoszące się do tej części.
12. Zgodnie z § 517 ust. 2 kodeksu cywilnego „[w] przypadku zwłoki ze spłatą długu pieniężnego **wierzyciel ma prawo żądać od dłużnika, oprócz spełnienia zobowiązania, odsetek za zwłokę,** gdy nie jest zgodnie z tą ustawą zobowiązany do uiszczenia opłaty za zwłokę; wysokość odsetek za zwłokę oraz opłaty za zwłokę zostaje określona w przepisie wykonawczym”.
13. **Na mocy § 519 kodeksu cywilnego prawo wierzyciela do uzyskania naprawienia szkody spowodowanej zwłoką dłużnika pozostaje nienaruszone; w przypadku zwłoki ze spłatą długu pieniężnego można jednak żądać naprawienia szkody w zakresie, w jakim nie jest ona pokryta odsetkami za zwłokę lub opłatą za zwłokę.**
14. Na podstawie rozporządzenia rządu nr 87/1995 Zz.

§ 3 Kwota odsetek za zwłokę jest o pięć punktów procentowych wyższa od podstawowej stopy oprocentowania Europejskiego Banku Centralnego [...] [odniesienia do przypisu] obowiązującej pierwszego dnia zwłoki w spłaceniu długu pieniężnego.

§ 3a

(1)

W razie gdy przedmiotem umowy zawartej z konsumentem jest udostępnienie konsumentowi środków pieniężnych, sankcje za zwłokę konsumenta w spłacie środków pieniężnych nie mogą być łącznie wyższe niż średnia wartość rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania, opublikowana ostatnio na podstawie szczególnego przepisu [odniesienie do przypisu] przed wystąpieniem zwłoki, o więcej niż 10 punktów procentowych rocznie i jednocześnie nie mogą przekroczyć trzykrotności odsetek za zwłokę przewidzianych w niniejszym rozporządzeniu rządu; rzeczywistą roczną stopę oprocentowania dla podobnego rodzaju kredytu konsumenckiego uważa się za rozstrzygającą.

(2)

Za sankcje na podstawie ust. 1 uważa się odsetki za zwłokę, kary umowne i wszelkie inne świadczenia za zwłokę konsumenta w spłaceniu środków pieniężnych.

(3)

Jeżeli sankcje na podstawie ust. 1 osiągną wysokość udostępnionych środków pieniężnych, następne sankcje za zwłokę konsumenta w spłaceniu środków pieniężnych nie mogą przekroczyć odsetek za zwłokę przewidzianych w niniejszym rozporządzeniu rządu.

15. Zgodnie z § 53a kodeksu cywilnego [...] [nr ustępu], jeśli sąd uznał dany warunek umowny w umowie konsumenckiej, która jest zawierana regularnie, a na której treść konsument zasadniczo nie ma istotnego wpływu, lub w ogólnych warunkach umownych za nieważny ze względu na jego nieuczciwy charakter albo gdy sąd odmówił dostawcy prawa do świadczenia z powodu takiego warunku, dostawca ma obowiązek zaprzestania stosowania takiego warunku lub warunku o analogicznym znaczeniu w umowach ze wszystkimi konsumentami. Dostawca ma taki sam obowiązek również wtedy, gdy sąd na podstawie takiego warunku nakazał mu zwrot na rzecz konsumenta bezpodstawnego wzbogacenia, naprawienie szkody lub wypłatę stosownego zadośćuczynienia pieniężnego. Taki sam obowiązek spoczywa również na następcy prawnym [Or. 5] dostawcy.

III. Prawo Unii Europejskiej

16. Motyw trzynasty dyrektywy 93/13 stanowi:

„zakłada się, iż obowiązujące w państwach członkowskich przepisy ustawowe i wykonawcze, które bezpośrednio lub pośrednio ustalają warunki umów konsumenckich, nie zawierają nieuczciwych warunków; w związku z tym nie wydaje się konieczne rozpatrywanie warunków umowy, które są zgodne z obowiązującymi przepisami ustawowymi lub wykonawczymi oraz zgodne z zasadami lub postanowieniami konwencji międzynarodowych, których stronami są państwa członkowskie lub Wspólnota; użyte w art. 1 ust. 2 sformułowanie »obowiązujące przepisy ustawowe lub wykonawcze« obejmuje również zasady, które zgodnie z prawem będą stosowane między umawiającymi się stronami z zastrzeżeniem, że nie dokonano żadnych innych uzgodnień”

Artykuł 1 tej dyrektywy stanowi:

„Celem niniejszej dyrektywy jest zbliżenie przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich odnoszących się do nieuczciwych warunków umownych w umowach zawieranych pomiędzy sprzedawcą lub dostawcą a konsumentem.

Warunki umowy odzwierciedlające [bezwzględnie] obowiązujące przepisy ustawowe lub wykonawcze oraz postanowienia lub zasady konwencji międzynarodowych, których stroną są państwa członkowskie lub Wspólnota, zwłaszcza w dziedzinie transportu, nie będą podlegały przepisom niniejszej dyrektywy”.

Artykuł 3 ust. 1 i 3 przytoczonej dyrektywy stanowi:

„Warunki umowy, które nie były indywidualnie negocjowane, mogą być uznane za nieuczciwe, jeśli stoją[c] w sprzeczności z wymogami dobrej wiary, powodują znaczącą nierównowagę wynikających z umowy praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta.

Załącznik zawiera przykładowy i niewyczerpujący wykaz warunków, które mogą być uznane za nieuczciwe”.

Artykuł 4 ust. 1 tej dyrektywy ma następujące brzmienie:

„Nie naruszając przepisów art. 7, nieuczciwy charakter warunków umowy jest określany z uwzględnieniem rodzaju towarów lub usług, których umowa dotyczy i z odniesieniem, w momencie zawarcia umowy, do wszelkich okoliczności związanych z zawarciem umowy oraz do innych warunków tej umowy lub innej umowy, od której ta jest zależna”.

Zgodnie z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13:

„Państwa członkowskie stanowią, że na mocy prawa krajowego nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą [Or. 6] wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków”.

Artykuł 7 ust. 1 tej dyrektywy stanowi:

„Zarówno w interesie konsumentów, jak i konkurentów państwa członkowskie zapewnią stosowne i skuteczne środki mające na celu zapobieganie stałemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami”.

Artykuł 8 przytoczonej dyrektywy stanowi:

„W celu zapewnienia wyższego stopnia ochrony konsumenta państwa członkowskie mogą przyjąć lub utrzymać bardziej rygorystyczne przepisy prawne zgodne z traktatem w dziedzinie objętej niniejszą dyrektywą”.

Punkt 1 lit. e) załącznika do tej dyrektywy wymienia w ramach wykazu warunków umownych wskazanych w jej art. 3 ust. 3 warunki, których skutkiem lub celem jest „**nałożenie na konsumenta obowiązku wniesienia rażąco wysokiego odszkodowania w razie niewykonania przez niego zobowiązań**”.

IV. Pytania prejudycjalne

W przedmiocie pytania pierwszego

17. Na mocy ustawodawstwa słowackiego wierzyciel ma wobec dłużnika (w tym dłużników będących konsumentami) prawo do odsetek za zwłokę, których wysokość określa rząd w drodze rozporządzenia w zależności od stanu gospodarki 1/. Jeżeli jednak wierzyciel poniósł szkodę przewyższającą odsetki za zwłokę, wierzyciel ma prawo również do odszkodowania. Jeżeli wierzyciel poniósł szkodę, jego prawo do odszkodowania nie jest ograniczone ustawą. Jedynym ograniczeniem jest granica **rzeczywistej** szkody. **Ustawa nakłada jednak obowiązek odliczenia od szkody odsetek za zwłokę, które pełnią funkcję minimalnego odszkodowania ryczałtowego**, lecz charakter ryczałtu (odsetek za zwłokę) jest tolerowany okolicznością, że instytucja odsetek za zwłokę jednocześnie pełni także funkcję sankcji.
18. Sąd wskazuje, że prawa wierzyciela omówione w poprzednim punkcie przysługują wierzycielowi na mocy ustawy, a zatem również w przypadku, gdy nie zostały uzgodnione. Ustawa gwarantuje zatem wierzycielowi w przypadku zwłoki konsumenta naprawienie szkody **w całości**, zakazuje jednak jednocześnie w sprawach konsumenckich umownego pogarszania sytuacji prawnej konsumentów.
19. Jednakże ponad ramy uprawnień wynikających z ograniczonego ustawą mechanizmu sankcyjno-odszkodowawczego bank powołuje się na wyrok Trybunału Sprawiedliwości w sprawach połączonych C-96/16 i C-94/17 i stosuje odsetki umowne jednocześnie z odsetkami za zwłokę, argumentując, **[Or. 7]** że odsetki przysługują aż do zwrotu pieniędzy. Jest to poparte zapatrywaniem, że dłużnik korzysta z pieniędzy i dlatego powinien płacić odsetki. W związku z tym pojawił się problem interpretacyjny, który skłonił sąd do zadania pytania prejudycjalnego.
20. Nie powinno być wątpliwości co do tego, że jeśli konsument nie zwróci pieniędzy, będzie musiał ponieść koszty związane ze zwłoką. Jak sąd już zauważył, prawo słowackie przyznaje wierzycielom zarówno prawo do **pełnej** rekompensaty kosztów związanych z brakiem zwrotu pieniędzy, jak i prawo do sankcji (odsetki za zwłokę). Odsetki umowne za korzystanie z pieniędzy stanowią jednak **cenę usługi**, a ustawodawca słowacki tylko względem jednego rodzaju umowy reguluje obowiązek zapłaty ceny produktu także po upływie uzgodnionego okresu, mianowicie czynszu z tytułu umowy najmu rzeczy ruchomych w ramach działalności gospodarczej 2/.
21. W odniesieniu do pożyczek kodeks cywilny nie przewiduje wyraźnie możliwości uiszczenia ceny usługi także po upływie uzgodnionego okresu przeznaczonego na korzystanie z pieniędzy. Uregulowanie prawne ustanawia – poza naprawą szkody – jedynie obowiązek zapłaty odsetek za zwłokę, ustalając jednocześnie limit

odsetek za zwłokę w rozporządzeniu rządu. Odsetki umowne naruszają ten ustawowo określony limit.

22. Sąd nie może nie poruszyć kwestii skutków kumulacji odsetek i odsetek za zwłokę i tego, czy taka kumulacja nie powoduje destrukcji całego mechanizmu sankcyjno-odszkodowawczego przewidzianego w prawie krajowym.
23. Wierzyciel ma możliwość zastosowania także innych sankcji, takich jak kara umowna, ale jeśli wszystkie sankcje osiągną wysokość samej kwoty głównej wierzytelności, to następnie wierzyciel ma już jedynie prawo do odsetek za zwłokę 3/.
24. Słowackie ustawodawstwo przyznaje zatem wierzycielom **pełne odszkodowanie** za uszczerbek, który ponieśli wskutek naruszenia umowy przez konsumenta. Ustawodawstwo przewiduje taki sam reżim w stosunku do wszystkich wierzycieli roszczeń pieniężnych, na przykład z umów o dzieło, umów najmu, podobnie jak z umów o kredyt konsumencki oraz innych umów. Co się tyczy odsetek za zwłokę, kodeks cywilny w żaden sposób nie uprzywilejowuje banków i innych przedsiębiorców udzielających pożyczek względem innych podmiotów, którym przysługują wierzytelności pieniężne.
25. **Ustawa zakazuje umownego pogarszania sytuacji konsumenta w stosunku do stanu prawnego przewidzianego w kodeksie cywilnym (§ 54 ust. 1 kodeksu cywilnego).**
26. Nie powinno ulegać wątpliwości, że oprócz przewidzianego w ustawie mechanizmu sankcyjnego, który zakłada pełne odszkodowanie za uszczerbek poniesiony przez wierzyciela, dodatkowe obciążenie, mianowicie odsetkami umownymi (kumulacja odsetek), jest już obciążeniem wykraczającym poza ramy ustawy i pogarsza sytuację konsumenta w stosunku do stanu prawnego, co jest zakazane na mocy § 54 ust. 1 kodeksu cywilnego.
27. Gdyby nie brać pod uwagę słowackiego uregulowania prawnego i oprzeć się wyłącznie na obowiązku zapłaty odsetek oprócz odsetek za zwłokę, w świetle obowiązującego prawa powstałaby dla konsumenta skrajnie niesprawiedliwa sytuacja. **Po jednostronnym [Or. 8] postawieniu kredytu w stan natychmiastowej wymagalności kredytodawca zachowałby bowiem nie tylko wszystkie prawa wynikające z umowy włącznie z odsetkami, ale mógłby doliczyć do odsetek także odsetki za zwłokę, inne sankcje i również możliwość uzyskania naprawienia szkody. Z drugiej strony konsument nie zachowałby żadnej korzyści z dobrodziejstw umownych.**
28. **Stosunek zachowanych uprawnień z umowy wyniósłby zatem po postawieniu kredytu w stan natychmiastowej wymagalności 100:0 na niekorzyść konsumenta, a kredytodawca w dodatku do swoich „100” dysponowałby korzyściami wynikającymi z ustawowego mechanizmu sankcyjno-odszkodowawczego.**

29. Zgodnie z prawem słowackim bank nie ma obowiązku postawienia kredytu w stan natychmiastowej wymagalności. Jest to wyłączne prawo banku. Jeśli bank nie postawi kredytu w stan natychmiastowej wymagalności, przysługują mu odsetki umowne aż do końca okresu uzgodnionego według umowy. Jest natomiast prawie pewne, że jeśli bank aktywował stan natychmiastowej wymagalności, w razie przyjęcia stanowiska banku stan natychmiastowej wykonalności prowadziłby do istotnie korzystniejszego rezultatu dla banku w odniesieniu do zbiegu odsetek i odsetek za zwłokę. Im wcześniej zaś dojdzie do stanu natychmiastowej wykonalności, tym wcześniej bank zacznie korzystać z kumulacji odsetek. Jeśli jednak taką linię poglądów powiązać z niekorzystną i słabą pod względem społecznym sytuacją konsumenta, taki mechanizm przyczyniałby się do pogorszenia jakości życia konsumentów.
30. Nie można zakładać, że setki tysięcy konsumentów naruszyłyby obowiązek spłacenia kredytów konsumenckich z poczuciem entuzjazmu z korzystania z pieniędzy, jeżeli skutkiem zwłoki dla konsumentów są postępowania sądowe i egzekucyjne, które często skutkują blokadą majątku konsumentów w ramach egzekucji.
31. Wydaje się raczej, że problem leży z jednej strony w niepomyślnej sytuacji majątkowej konsumentów, jak wskazuje także przypadek HD, a z drugiej strony w naruszeniu ciężącego na kredytodawcy obowiązku analizy zdolności kredytowej konsumenta i rozważenia ze starannością zawodową udzielenia kredytu w zależności od sytuacji majątkowej konsumenta. W tym względzie bank mógł przy minimalnej dozie ostrożności dostrzec brak zdolności kredytowej po stronie HD, jednak udzielił kredytu i od razu żąda ochrony. Dyrektywa w sprawie kredytów konsumenckich ma na celu uwzględnianie zdolności kredytowej konsumenta 4/.
32. Sąd zauważa, że w świetle orzecznictwa również wierzytelność banku stanowi mienie, a ustawa takie mienie zabezpiecza odsetkami za zwłokę, prawem do odszkodowania i prawem do innych sankcji. Instytucja zwłoki i odsetki za zwłokę są zazwyczaj związane z uprawnieniami wynikającymi z naruszenia prawa, podczas gdy odsetki jako cena pieniędzy są związane z okresem **dozwolonego** korzystania z pieniędzy, co logicznie odnosi się do okresu uzgodnionego w umowie, do chwili wymagalności.
33. Także zgodnie z prawem słowackim odsetki za zwłokę stanowią sankcję, a odsetki umowne stanowią cenę udostępnienia środków pieniężnych. Różnica polega jednakże na tym, że słowackie uregulowanie prawne nie ustanawia w kodeksie cywilnym obowiązku konsumentów ani innych dłużników odnoszącego się do spłaty odsetek umownych po wystąpieniu zwłoki równoległe z odsetkami za zwłokę. Każdy wierzyciel, którego wierzytelność ma charakter finansowy, ma względem konsumenta po wystąpieniu zwłoki prawo do odsetek za zwłokę, które ustawa ogranicza. Nie chodzi zatem o prawo do odsetek, [Or. 9] które są ceną za udostępnienie pieniędzy, za korzystanie z nich podczas okresu uzgodnionego w umowie, czyli okresu do chwili wymagalności. Podczas gdy do

chwili wymagalności chodzi o stan zgodny z umową, któremu odpowiadają odsetki umowne, to stan zwłoki po chwili wymagalności jest stanem naruszenia prawa związanym z roszczeniami wynikającymi z tego naruszenia, w szczególności z sankcjami i naprawieniem szkody.

34. Jak sąd już zauważył, jedynym rodzajem umowy przewidzianym w kodeksie cywilnym, który zakłada zapłatę ceny nawet po upływie uzgodnionego okresu, jest najem rzeczy ruchomych w ramach działalności gospodarczej na podstawie § 723 ust. 1 kodeksu cywilnego, zgodnie z którym po upływie uzgodnionego okresu nadal przysługuje cena (czymsz) 2/.
35. Słowackie uregulowanie prawne zatem: 1) nie przewiduje odsetek za korzystanie po chwili wymagalności z udostępnionych konsumentowi pieniędzy, lecz jedynie odsetki za zwłokę wraz z innymi sankcjami i odszkodowaniem i 2) zakazuje umownego pogorszenia stanu określonego ustawą wg 1 (§ 54 ust. 1 kodeksu cywilnego).
36. Płacenie odsetek także po chwili wymagalności budzi wątpliwości, w związku z czym sąd zwrócił się z pytaniem prejudycjalnym [...].

[...] [powtórzenie pytania pierwszego]

W przedmiocie pytania drugiego

37. Sąd zadaje pytanie drugie na wypadek udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie pierwsze, a zatem w wypadku, gdyby prawo Unii stało na przeszkodzie słowackiemu uregulowaniu prawnemu dotyczącemu zwłoki w związku z zakazem umownego pogorszenia sytuacji konsumenta.
38. Nie powinno być wątpliwości co do tego, że jeśli konsument zwrócił pieniądze bankowi na czas (do chwili wymagalności), to w takim przypadku bank naturalnie dąży do nowej inwestycji. Jednakże podobnie nie powinno być wątpliwości co do tego, że nowa inwestycja z nowym konsumentem nie musi gwarantować takiego samego zysku jak u poprzedniego konsumenta. **[Or.10]**
39. W konsekwencji odsetki umowne, gdyby miały być płatne w kumulacji z środkami sankcyjnymi i odszkodowawczymi, odpowiadają co do istoty odszkodowaniu ryczałtowemu. Zapłata kosztów ryczałtowych przy założeniu, że rzeczywista szkoda jest niższa, wywołuje jednak zasadnicze pytania i niejasności oraz narusza koncepcję podniesienia jakości życia konsumentów. Dlatego też sąd zadaje z kolei drugie pytanie.

[...] [powtórzenie pytania drugiego]

[...] [pouczenie o środku odwoławczym]

[...] [miejsce, data]

[...] **Michal Boroň**

przewodniczący składu, sędzia sprawozdawca

[...]

Uwagi wyjaśniające i odesłania:

1. W przeszłości rząd Republiki Słowackiej ustalił granicę odsetek w okresie od 20.12.1993 do 16.3.1995 na 24%. (<https://www.najpravo.sk/clanky/vyvoj-sadzieb-urokov-z-omeskania.html?print=1>)

2. Zgodnie z § 723 ust. 1 kodeksu cywilnego, jeżeli najemca zwraca rzecz po terminie uzgodnionym w umowie, jest on zobowiązany do zapłaty czynszu aż do chwili zwrotu rzeczy. Jeśli najemca jest w zwłoce ze zwrotem rzeczy, jest zobowiązany do zapłaty również opłaty za zwłokę.

Rozporządzenie rządu 87/1995 Zz., § 3a ust. 3; zob. pkt 13.

3. Na Słowacji toczy się około 3 500 000 egzekucji, zob. także wyrok Trybunału Sprawiedliwości C-76/10. **[Or. 11]**

4. Motyw 28 dyrektywy 2008/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylającej dyrektywę Rady 87/102/EWG.

5. Przykładowo sprawy połączone od C-240/98 do C-244/98 „ustanowiony przez dyrektywę system ochrony opiera się na założeniu, że konsument jest stroną słabszą niż przedsiębiorca, zarówno pod względem możliwości negocjacyjnych, jak i ze względu na stopień poinformowania, w związku z czym godzi się na postanowienia umowne sformułowane wcześniej przez przedsiębiorcę, nie mając wpływu na ich treść. Celem art. 6 dyrektywy, który nakłada na państwa członkowskie obowiązek ustanowienia zasady, iż nieuczciwe warunki nie wiążą konsumentów, nie mógłby zostać osiągnięty, gdyby konsumenci mieli obowiązek samodzielnego powołania się na nieuczciwy charakter takich warunków. W sprawach, w których wartość przedmiotu sporu jest często niewielka, wynagrodzenie adwokata mogłoby przekroczyć wartość chronionych interesów, co mogłoby odwieść konsumenta od podjęcia obrony przed stosowaniem nieuczciwych warunków. O ile prawdą jest to, że w wielu państwach członkowskich przepisy procesowe pozwalają osobom fizycznym występować w takich sporach osobiście, o tyle istnieje realne niebezpieczeństwo, że w szczególności z powodu niewiedzy konsument nie powoła się na nieuczciwy charakter nałożonych na niego warunków”.